

УДК 811.581'367.7'37'38:821.581-31.09'06Мо Янь
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-242X.2025.31.105-110>

Ольга НЕСТЕРЕНКО, канд. філол. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0003-2294-1664
e-mail: olha.nesterenko@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОЛЬОРИСТИЧНИХ ЕПІТЕТІВ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКОМОВНІЙ ПРОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ МО ЯНЯ "ЧЕРВОНІЙ ҐАОЛАН: ІСТОРІЯ ОДНОГО РОДУ")

Вступ. Пізнання мови та літератури народу сприяє ефективній міжкультурній комунікації. Як відомо, епітет, як імпліцитний стилістичний засіб, має метафоричну та метонімічну природу й володіє емоційно-експресивним потенціалом. Водночас в кольористичному епітеті закладені і особливості мовної картини світу. Оскільки роман Мо Яня (莫言) "Червоний Ґаолан: історія одного роду" характеризується натуралістичними деталями з виразними звуковими, колірними та смаковими елементами, то може слугувати матеріалом для окреслення структурних, семантичних і стилістичних особливостей кольористичних епітетів китайської мови.

Методи. Це дослідження передбачало застосування багатьох методів: теоретичний аналіз для опрацювання наукової літератури за темою роботи; методом суцільної вибірки виокремлено одиниці (кольористичні епітети), що підлягають аналізу; описовим методом інтерпретовано символіку кольоронімів у китайській мові та культурі; методом зіставлення віднайдено спільні та відмінні риси у значенні кольористичних епітетів.

Результати. У процесі аналізу кольористичних епітетів китайської мови було виявлено, що за структурно-морфологічними ознаками їх можна класифікувати на прості та складні. Простий кольористичний епітет складається з однієї кольористичної морфеми, тоді як складні епітети мають щонайменше дві частини й можуть формуватися з використанням морфем, що вказують на насиченість кольору та інші характеристики. До того ж, кольористичні епітети в китайській мові супроводжуються рахівними словами та характеризуються явищем редуплікації. У дослідженні особливу увагу приділено епітетам з морфемами 紅 (червоний), 白 (білий), 黃 (жовтий), 黑 (чорний), 青 (зелений, синій), 綠 (зелений) і 藍 (синій). Було встановлено, що символіка кольорів у романі Мо Яня "Червоний Ґаолан: історія одного роду" іноді відхиляється від традиційних китайських уявлень. Наприклад, червоний колір здебільшого асоціюється з непереборною життєвою силою, свободою та смертю. Епітети з морфемою 白 використовуються для опису зовнішності та фізичної близькості, а кольоронім 黃色 поєднується з одоративними епітетами, додаючи ароматну складову до візуального сприйняття. Найбільш поширеною структурою з морфемою 黑 є 黑土 (чорна земля), тоді як зелений колір у романі має переважно негативне забарвлення, виражаючи відразу до навколишнього середовища. Кольоронім 藍 зберігає своє традиційне сприйняття, асоціюючись із небом і морем, свободою думки та волею до життя.

Висновки. Як висновок висунуто тезу, що кольористичні епітети є стилістично маркованими елементами китайської мови, мають не лише функцію імпліцитної візуалізації змісту тексту, а й створюють нові символічні структури.

Ключові слова: епітет, колір, символ, морфема, стилістика, китайська мова, китайська література, Мо Янь.

Вступ

Актуальність дослідження. Дослідження стилістичних особливостей китайськомовних художніх текстів залишається на часі, адже цей напрям пізнання мови й літератури впливає на розуміння китайського народу, його культури та специфіку міжкультурної комунікації.

Художні засоби в літературних творах постійно перебувають у центрі уваги дослідників, оскільки є виразниками індивідуального стилю письменників. Так, однією зі стилістичних фігур, що "характеризується високою емотивно-експресивною зарядженістю, оцінністю й образністю" є епітет (Селіванова, 2006, с. 145). Цей троп визначається як образний атрибут предмета, дії чи стану й має метафоричну або метонімічну природу. Водночас епітет розглядається як системоутворювальний центр тропіки, який імпліцитно вказує на типову ознаку предмета, формує цілісне відношення суб'єкта та визначається оригінальністю та індивідуальністю (Онопрієнко, 2001).

Варто зазначити, що під терміном "епітет" варто вбачати цілісну "епітетну структуру", до якої входить означення та означуване, і яка може ґрунтуватись на двох принципах: "тісний семантичний зв'язок" або прихована "семантична ворожість" атрибута та означуваного (Волковський, 2009, с. 29).

Водночас роль кольорів у культурній ідентифікації є значною, адже в них відображається культурна спадщина, цінності та спільна ідентичність. Використання колірної лексики в мові дає уявлення про те, як кольори впливають на культурні практики та як вони самі

зазнають їхнього впливу. Розуміння лінгвістичних і культурних аспектів позначення кольору сприяє розумінню того, як кольори функціонують як символи в різних культурах, відображаючи не лише соціальні та історичні, а й емоційні виміри (Rasulova, 2024, p. 88).

Як відомо, художні твори Мо Яня (莫言), який у 2012 р. отримав Нобелівську премію з літератури, характеризуються натуралістичними деталями з виразними звуковими, колірними та смаковими елементами (Дроздовський, 2021, с. 130). Тож його роман "Червоний Ґаолан: історія одного роду" ("红高粱家族", 1987 р.) може слугувати матеріалом для аналізу китайськомовних кольористичних епітетів.

Мета цієї статті – проаналізувати стилістичні, структурні та семантичні характеристики кольористичних епітетів у романі Мо Яня "Червоний Ґаолан: історія одного роду" (莫言, 2004). Досягнення мети дослідження передбачає виконання таких завдань: 1) окреслити особливості функціонування кольористичних епітетів у художньому тексті, 2) проаналізувати структурно-морфологічну будову китайськомовних кольористичних епітетів і 3) визначити особливості семантичної структури кольористичних епітетів у романі Мо Яня "Червоний Ґаолан: історія одного роду".

Огляд літератури. Епітет як виражальний засіб в ідіостилі письменників привертає увагу багатьох вчених. Так, Г. Сньозик окреслила особливості функціонування епітетів і порівняла у художній мові Ф. Потушняка. Дослідниця звернула увагу на граматичні способи вираження

© Нестеренко Ольга, 2025

епітетів, окресливши ад'єктивну, дієприкметникову та адвербіальну групи епітетів. У праці "за значенням" виділено епітети зорової семантики, внутрішньо-психологічного сприйняття, акустичні, смакові та тактильні. До того ж, у дослідженні встановлено, що найбільшу групу епітетів зорової семантики становлять саме кольоративи (Сньозик, 2023, с. 410–413).

О. Пискач, аналізуючи структурні та семантичні особливості епітетів, що характерні поезії П. Скуця, виокремила внутрішньочуттєві епітети, особливу увагу приділяючи одоративним, емотивним і кольористичним епітетам (Пискач, 2012). Стилїстичні особливості "колірних епітетів" у художніх творах стали об'єктом вивчення і Л. Дикої, яка визначила, що ці одиниці "посилюють зображально-виражальні характеристики, надають мові художнього твору індивідуально-особистісних ознак, особливого значення набувають для передачі почуттів героїв, для відображення їхнього внутрішнього стану тощо" (Дика, 2018, с. 205).

Водночас Фан Ган окреслив функції "колірної лексики" (色彩词) у творах Мо Яня, а саме: 1) опис персонажа (刻画人物形象), 2) створення атмосфери (营造故事氛围) та 3) зображення внутрішнього світу (折射内心世界) (方刚, 2020). А дисертаційна праця Дін Жунжуна розкриває особливості відтворення колірної експресії творів Мо Яня в англомовних перекладах Говарда Голдблата на базі корпусної лінгвістики (Ding, Rongrong, 2016).

Варто зазначити, що в дослідженні І. Хижи подано загальну характеристику лексико-стилїстичних особливостей оповідань "Геній" і "Відпустити на волю" Мо Яня, окреслено специфіку контекстуально-авторських епітетів та описових порівнянь у творах, проаналізовано проблеми перекладу лексичних лакун і фразеологічних одиниць, проте на структурно-семантичних особливостях кольористичних епітетів автор не зупиняється (Хижа, 2022).

Методи

У ході цього дослідження застосовано такі методи: теоретичний аналіз (опрацювання наукової літератури за темою роботи), метод суцільної вибірки (виокремлення одиниць, що підлягають аналізу), описовий (інтерпретація мовних явищ) і зіставний (віднайденьня спільних і відмінних рис) методи.

Результати

Як відомо, лексеми кольору виконують функції естетичного впливу та є емоційно-експресивно наповненими одиницями. Так, в українській мові категорія кольору формується словами першого та другого порядків. Лексика першого порядку охоплює основний спектр кольорів: білий, чорний, жовтий, синій, зелений тощо. До другого порядку належать похідні кольороназви: білявий, червонястий, калиновий, земляний тощо. За лексико-семантичним параметром виділяють: 1) традиційні (постійні) епітети, 2) кольористичні епітети та 3) епітети внутрішньопсихологічного сприймання (одоративні та емотивні (почуттєві)) (Мацько, Л., Сидоренко, & Мацько, О., 2003, с. 339–349).

Мацько Л., Сидоренко О та Мацько О. визначають, що у функції кольористичних епітетів можуть виступати кольороніми на позначення: 1) "гарячого" спектру (червона кров, пожовклий лист), 2) "прохолодного" спектру (синє море, зелене дно) та 3) ахроматичного та синтезованого типів (сніжно-білі руки, сізі орлиці, райдужно-веселі мрії) (Мацько, Л., Сидоренко, & Мацько, О., 2003, с. 346). Водночас Л. Шутова розширює цю класифікацію, виділяючи кольористичні епітети групи: 1) основних кольорів (білий, чорний, червоний і зелений),

2) модифікаторів і синтезаторів колірної ознаки (зеленавий, чорнявий, жовто-зелений), 3) відносних прикметників (ожиниовий, смолистий) і 4) умовно колірних епітетів (темний, блідий) (Шутова, 2003, с. 69–72).

У цьому контексті китайські вчені звертаються до проблеми виділення категорії "основних кольорів" (基本颜色), враховуючи чотири критерії: 1) психологічна сталість сприйняття кольору, 2) репрезентація однією морфемою чи лексичною структурою, 3) колір не сприймається як відтінок і 4) кольоронім не пов'язаний із конкретним предметом. До того ж, особливості сприйняття кольоронімів пояснюється тим, що різні мови сегментують реальний світ по-різному, а структура мови, яку використовує людина, впливає на її відчуття й розуміння, а розмовляючи різними мовами люди по-різному сприймають світ (刘皓明, 张积家, 2005, р. 10–12).

Згідно з теорією п'яти елементів (五行) кожен предмет у цьому природному світі складається з одного або п'яти елементів: дерево, вогонь, земля, метал та вода. Усі п'ять елементів є фундаментальними компонентами й однаково важливі, утворюють баланс, перебуваючи в постійному русі та циклічних змінах (фазах). Кожен елемент пов'язаний з одним основним кольором і представлений ним. Кольори 青 (синьо-зелений), 赤 / 红 (червоний), 黄 (жовтий), 白 (білий) і 黑 (чорний) є "чистими" кольорами та вважаються основними (正色). Кольори 绿 (зелений), 碧 (яшмовий), 紫 (фіолетовий) та 骝黄 (рудий) є змішаними кольорами і вважаються вторинними (间色). Стародавні китайці приділяли більше уваги основним кольорам, нехтуючи вторинними (Ding, 2016, р. 46–47).

Кольористичні епітети китайської мови структурно можемо поділити на прості та складні.

Простий кольористичний епітет формується з однієї або двох морфем (кольористична морфема + морфема 色 (колір)). Водночас зазвичай використовується частка 的. Наприклад: 黄色的大叶 (жовте листя), 白色的花纹 (білі візерунки), 白色的气 (біле повітря), 红色的心 (червоне серце), 紫色的血泊 (фіолетова кров), 蓝色的烟雾 (синій дим).

Серед основних способів формування складних кольористичних епітетів можемо виділити такі:

1) кольористична морфема 1 + кольористична морфема 2 + (морфема 色). Наприклад: 紫红色的泥土 (фіолетово-червоний ґрунт), 青蓝色的光 (зелено-синій промінь), 灰黄色的大画 (сіро-жовта картина), 灰白的眼珠 (сіро-білі очі);

2) морфема на позначення насиченості кольору + кольористична морфема. Наприклад: 深红的嘴唇 (темно-червоні губи), 暗红色的声音 (темно-червоний звук), 浅黄色的皮肤 (світло-жовта шкіра), 淡蓝的天空 (світло-блакитне небо);

3) відносний прикметник + кольористична морфема. Наприклад: 肉红色的厚唇 (м'ясисто-червоні губи), 血红色的泡沫 (криваво-червона піна), 金黄的火焰 (золотисте полум'я), 银灰色的高粱 (сріблястий гаолян);

五指 (4) кольористична морфема + 得 + комплемент ступеня. Наприклад: 天黑得伸手不见 (небо чорне, що й не видно пальців), 红得发紫的野茄子 (червоний, аж фіолетовий, дикий баклажан). У структурі комплементу ступеня доволі часто міститься порівняльна конструкція 像……一样 (ніби, наче), наприклад: 黄得像熟透的杏子一样的水流 (жовтий, як стиглий апельсин, потік води), 嘴巴黑得像点墨一样 (чорний, як чорнильна пляма, рот), 红得像血海一样的红高粱 (червоний, як море крові, гаолян).

Варто також зазначити, що епітетні структури переважно оформлюються рахівними словами. Наприклад: 一朵朵丰满的白云 (безліч пухких білих хмар), 一道道暗绿色的汁液 (прожилки темно-зеленого соку), 一条白色的细线 (тонка біла лінія), 一层蓝色的烟雾 (шар блакитного диму), 一团团黑色的云团 (купа чорних хмар).

Також поширеним є явище редуплікації за схемою AABB: 黑黑白白的东洋大米 (чорно-білий японський рис), 白白净净的脸 (біленьке обличчя), 花花绿绿的天 (плямисто-зелене небо). Описи природи доволі часто в романі Мо Яня насичені такими редуплікованими кольоронами, наприклад: 它们红红绿绿, 白白黑黑, 蓝蓝绿绿…… / Вони були червоно-зелені, біло-чорні, синьо-зелені... Редупліковані кольористичні епітети не лише виконують функцію підсилювачів зорового сприйняття опису природи чи людини, а й підкреслюють емоційний стан і настрої: 破雾中的河面, 红红绿绿, 严肃恐怖. / Поверхня річки, що виринала з туману, була червоно-зеленою, урочисто жакливою.

Кольористичний епітет з морфемою 红 (червоний). У китайській фольклорній традиції червоний колір асоціюється з позитивними подіями й емоціями: на Свято весни роздають червоні конверти з грішми та вивішують вітальні слова на червоному папері, на Свято ліхтарів розвішують червоні ліхтарі. Проте символізм червоного кольору пов'язаний не лише зі святкуваннями, адже у 1920-х рр. часто вживались такі слова як 红军 (червона армія), 红色革命 (червона революція), 红色政权 (червоний режим) (林依晴, 2023, р. 243). Також червоний колір вказує на ревності, гнів, сором'язливість та інші емоційні прояви, наприклад: 红眼 (досл. "червоні очі") – заздрити, 面红耳赤 (досл. "почервонілі вуха") – засоромитись (许范莉茹, 卜朝晖, 2023, р. 1359). Проте конотація кольоронама 红 (червоний) є здебільшого позитивною, наприклад, може вказувати на успіх і популярність (开门红 – добрий початок, 红运 – щастя, удача, 红人 – фаворит), багатство та високе соціальне становище. Цікавим є факт, що такі сполучення як 红颜 (досл. "червоного кольору"), 红粉佳人 (досл. "рум'яна красуня"), 红妆 (досл. "червоне жіноче вбрання"), які містять у своєму складі морфему 红, описують красиву або молоду жінку (Li, 2014, р. 707).

У романі Мо Яня "Червоний гаолян: історія одного роду" кольоронам 红色 (червоний) використано 58 разів, а морфема 红 зустрічається 482 рази. Епітет 红色 зустрічаємо у структурах: 红色的火苗 (червоне полум'я), 红色的心 (червоне серце), 红色的花纹 (червоні візерунки), 红色的厚唇 (повні червоні вуста).

З морфемою 红 (червоний) формується багато модифікаторних і синтезаторних епітетів. Наприклад: 暗红色的声音 (темно-червоний голос), 深红色的绸带子 (темно-червона шовкова стрічка), 微红的细小泪珠 (червонясті дрібні сльозинки), 赤红的男孩 (багряний хлопчик), 紫红色的火苗 (фіолетово-червоне полум'я), 火红的狐狸 (вогняно-червона лисиця).

У романі червоний колір асоціюється, насамперед із гаоляном. Найяскравіший образ – 红高粱 (червоний гаолян) – символізує наполегливість, стійкість і непереборність життєдайної сили, адже в буремні часи, як і жителі містечка Гаомі, усе ще живе та зростає: 无边无际的红高粱从浓雾中升起来…… / З густого туману виринає неосяжний червоний гаолян. Водночас у Мо Яня він є і закликком до свободи та тілесної розкнутості: на полі герої можуть

відірватись від зовнішнього світу та звільнити свої внутрішні бажання, червоний гаолян стає не просто місцем, де розгортаються події, а своєрідним свідком історії героїчного опору, свідком радості і горя, любові та ненависті: 纷纷落地的红高粱……像英雄一样纷纷倒下的红高粱. / Червоний гаолян падав один за одним, наче падали герої. Автор навіть отожднює героїню з червоним гаоляном: 命中注定她的死像成熟的红高粱一样灿烂辉煌. / Її смерті судилося бути такою ж яскравою, як стиглому червоному гаоляну.

У ході дослідження виявлено, що в романі найбільш часто вживаним (29 разів) кольористичним епітетом з морфемою 红 є 血红色 (криваво-червоний): 血红色的泡沫 (криваво-червона піна), 血红的胡须 (кривава борода), 血红高粱 (криваво-червоний гаолян), 血红的朝阳 (криваво-червоне ранкове сонце), 血红的闪电 (криваво-червона блискавка). Він здебільшого символізує трагізм ситуації, смерть і страх, наприклад: 八月初九血红的、悲壮的大半个月亮边上. / На дев'ятий день восьмого місяця зійшов криваво-червоний трагічний півмісяць.

Кольористичний епітет з морфемою 白 (білий). У китайських звичаях білий колір часто є табуованим і протилежним до червоного. Він часто асоціюється з похованнями та трауром. Таке уявлення сягає корінням вже згаданої теорії п'яти елементів, згідно з якою білий несе "втрату" (丧) (林依晴, 2023, р. 243).

Загалом культурне значення кольору 白 (білий) у китайській мові може вказувати на: 1) похорон і траур (白事 (біла справа) – траур), 2) відсутність результатів або наслідків (白搭 (досл. "біле будівництво") – марно), 3) те, що не було сплачено жодної ціни (白吃白喝 – безкоштовно їсти та пити), 4) підступність і зраду (白脸 (досл. "біле обличчя") – зрада), 5) бідність (一穷二白 – бідний) і 6) низький статус особи (白屋 – Бай Ву) (许范莉茹, 卜朝晖, 2023, р. 1360–1361). Водночас білий колір може асоціюватись зі старістю, наприклад, 白发 (досл. "сиве волосся") вказує на людину похилого віку. А в емотивному контексті кольоронам 白 здебільшого несе негативну конотацію, зокрема 苍白 (блідий) може означати, що людина тривожна, сумна, налякана або роздратована, а прикметник 白眼 (досл. "білоокий") вказувати на зневажливе ставлення (Li, 2014, р. 708).

У проаналізованому романі кольоронам 白色 використано 50 разів. Наприклад: 白色的薄雾 (білий туман), 白色的水柱 (білий водяний стовп), 白色的树干 (білий стовбур), 白色的巨龙 (білий дракон), 白色的屏障 (білий бар'єр), 白色的印痕 (біла мітка). Варто зазначити, що цей епітет не лише вказує на колір предметів, а й доволі часто є фоновим елементом створення пригніченої, страшної атмосфери та фізичних мук. Ось так Мо Янь описує біль, який відчував після укусу лисиці: 啄木鸟的尖嘴似乎在啄着他的一根白色的神经. / Здавалося, що дзьоб дятла клює його білий нерв.

Загалом у романі "Червоний гаолян: історія одного роду" епітети з морфемою 白 часто використовуються при описі зовнішності: 雪白的牙齿 (білосніжні зуби), 雪白的皮肤 (білосніжна шкіра), 洁白的胸脯 (сніжно-білі груди). Водночас створюється атмосфера інтимності та фізичної відвертості: 躺过奶奶洁白如玉的光滑肉体. / Світилося нефритово-біле голе бабусине тіло.

Окрім кольоронама 白色 (білий) Мо Янь активно використовує модифікаторні й умовні кольористичні епітети

з морфемою 白, серед яких часто вживаними є 雪白 (білосніжний), 苍白 (блідий) та 洁白 (сніжно-білий). Наприклад: 雪白的米饭 (білосніжний рис), 雪白的清明汗珠 (білосніжні краплі поту Цінмін), 洁白的野荷花 (сніжно-білий дикий лотос), 苍白太阳 (бліде сонце), 苍白美丽 (бліда краса), 苍白的双手 (бліди руки).

Вартами уваги є синтезатори колірної ознаки з морфемою 白 та відносні прикметники у функції кольористичних епітетів. Такий стилістичний прийом створює експліцитні візуальні образи. Наприклад: 父亲眼前挂着蓝白色的雾幔。/ У батька перед очима висіла біло-блакитна запона туману. Або: 已可见乳白色的水光。/ Виднілось молочно-біле світло води.

Кольористичний епітет з морфемою 黄 (жовтий). Символічне значення жовтого кольору в англослов'янській культурі зазвичай негативне, наприклад: yellow belly (досл. "жовтий живіт") – боягуз, yellow dog (досл. "жовтий пес") – підла людина. Проте у стародавньому Китаї "жовтий" був символом влади та статусу. Так, ім'я легендарного правителя Китаю – Хуан Ді (黃帝) – у перекладі означає "Жовтий імператор". Історичні матеріали підтверджують, що слово "жовтий" пов'язане з землею, але поступово значення еволюціонувало від "кольору землі" до символу "привілеїв правлячого класу", які ж і володіли землею (林依晴, 2023, р. 241).

У китайській культурі 黄 (жовтий) також: 1) символізує багатство й успіх (飞黄腾达 – стрімка кар'єра), 2) вказує на людину похилого віку (黄耄 – старий чоловік) і 3) асоціюється з невдачею та поразкою (黄了 – зазнати невдачі) (许范莉茹, 卜朝晖, 2023, р. 1363). Китайський народ поважає жовтий колір, китайці "народилися з жовтою шкірою, зросли на жовтому ґрунті біля берегів річки Хуанхе (досл. "жовта річка"), з гордістю називають себе нащадками перших китайських імператорів Яня та Хуана (炎黄子孙)" (Li, 2014, р. 709–710).

У романі "Червоний ґаолян: історія одного роду" кольоронім 黄色 (жовтий) використано 56 разів, а власне морфему 黄 – 258.

Варто зазначити, що на відміну від кольоронімів білий, червоний і чорний, Мо Янь практично не використовує власне "жовтий" для формування епітетної структури. Так, у романі зустрічаємо 土黄色 (землисто-жовтий), 杏黄色 (абрикосовий), 金黄色 (золотистий), 桔黄色 (оранжево-жовтий), 淡黄色 (тьмянний жовтий), 浅黄色 (світло-жовтий), 蜡黄 (восковий). Наприклад: 金黄色的眼泪 (золотисті сльози), 杏黄色衣服 (абрикосовий одяг), 土黄色的纸片 (землисто-жовтий папір), 浅黄色的皮肤 (світло-жовта шкіра), 桔黄色的大斗笠 (оранжево-жовтий капелюх), 蜡黄的面孔 (воскове обличчя).

У Мо Яня жовтий часто комбінується з одоративними епітетами, при чому до візуальної картини приєднується і сфера аромату. Наприклад: 河里的水流到灯影里, 黄得像熟透的杏子一样可爱。/ Коли вода потрапляла в пляму світла від ліхтаря, вона набувала такого привабливого жовтого кольору, як у стиглого абрикоса.

Описуючи момент смерті, автор використовує епітет золотисто-жовтий для підкреслення як трагізму смерті, так і поразки й відчаю:两滴金黄色的眼泪挂在他的眼脸上。/ ... на повіках звисали дві краплі золотих сліз.

Кольористичний епітет з морфемою 黑 (чорний). У китайськомовній картині світу 黑 (чорний) може: 1) асоціюватись зі смертю та нещастям (黑死病 (досл. "хвороба

чорної смерті") – чума), 2) виражати ганьбу (抹黑 (досл. "замашувати чорним") – осоромити, 背黑锅 (досл. "нести на спині чорний казан") – понести покарання замість когось), 3) транслювати емоцію гніву (黑脸 (досл. "чорне обличчя") – невдоволений) і 4) вказувати на досконалість і прихований потенціал (黑马 – темна конячка) (许范莉茹, 卜朝晖, 2023, р. 1360).

У проаналізованому романі найчастіше використано епітетну структуру 黑土 (чорна земля), а саме 77 разів. Наприклад: 把高粱下的黑土浸泡成稀泥。/ Чорна земля під ним перетворилась на грузьке місиво.

Варто зазначити, що кров у романі Мо Яня набуває не лише червоних відтінків, а й художньо означається чорним кольором. Наприклад: 黑血把地上的碎高粱... / Чорна кров вкрила побитий ґаолян на землі. Цей колір переважно несе негативне забарвлення в епітетній структурі, вказує на відчай і складну ситуацію: 雷声强大, 震动耳膜, 奶奶心中亢奋, 无畏地注视着黑色的风掀起的绿色的浪潮... / Грім був такий сильний, що затряслися барабанні перетинки, бабусине серце тремтіло, безстрашно дивилося на зелені хвилі, розпущені чорним вітром.

Мо Янь також використовує модифікаторні та й колірні епітети: 乌黑的鼻子 (чорний-чорний ніс), 乌黑的眼睛 (чорнючі очі), 焦黑的皮肤 (смугла шкіра), 漆黑的毛 (смолисто-чорна шерсть).

Кольористичні епітети з морфемами 青 (зелений, синій), 绿 (зелений) і 蓝 (синій). Кольоронім 青 є унікальною лексичною одиницею в китайській мові та в більшості мов не має відповідника. Це слово перекладають як "зелений", "синій" або "блакитний". Вважається, що початкове значення морфеми 青 належало до "парагентичного мінералу, що містить малахіт та азурит", а візуально сприйняття коливається між синім і зеленим кольорами (林依晴, 2023, р. 240).

У романі Мо Яня морфему 青 (зелений, синій) використано 141 раз, вона формує такі епітетні структури: 青釉酒坛 (селадоновий (колір зеленої глазурі) кухоль для вина), 靛青色的脸 (обличчя кольору індіго (від освітлення флюорисцентних ламп)), 青幽幽的影子 (тьмяно-зелена тінь), 青铜的臭气 (бронзово-зелений сморід), 青色的粉沫 (порошок кольору цін), 青石墓碑 (зелений могильний камінь).

Зелений колір у китайській мовній картині світу може асоціюватись із: 1) молодістю та енергією (青春 (досл. "зелена весна") означає юність та енергійність), 2) безпекою та зручністю (вираз 开绿灯 (досл. "ввімкнути зелене світло") окрім прямого значення ще означає "давати дозвіл" або "забезпечувати зручність"), 3) захистом довкілля та здоров'я (绿色食品 (органічні продукти), 绿色消费 (зелене споживання), 绿色革命 (досл. "зелена революція")) та 4) приниженням або поганою репутацією, що сягає корінням стародавнього Китаю, коли зелений колір вважався нечистим, тож нині можна зустріти такі вирази як 绿帽子 (досл. "зелений капелюх", образно – зрада) та 青楼女子 (досл. "жінка із зеленого будинку" – повія) (Li, 2014, р. 709).

У романі "Червоний ґаолян: історія одного роду" кольоронім 绿色 (зелений) використано 53 рази, а власне морфему 绿 – 227. Наприклад: 绿色的浪潮 (зелені хвилі), 绿色的星辰 (зелені зірки), 墨绿色的光芒 (темно-зелене світло), 灰绿色的潮湿虫 (сіро-зелені вологі комахи), 深绿色的光线 (темно-зелений промінь), 葱绿的苍绳

(салатова мотузка), 翠绿的高粱 (смарагдовий гаолян), 暗绿色的汁液 (темно-зелений сік).

Варто зазначити, що в романі Мо Яня зелений колір втрачає переважно позитивну конотацію, а головний герой демонструє свою ненависть та відразу до середовища, використовуючи епітет "зелений": 刀口从左肩进去, 从右肋间出去, 那些花花绿绿的内脏, 活泼地跳动着, 散着热烘烘的腥臭。/ Ніж увійшов з лівого плеча та вийшов з правого ребра, барвисто-зелені внутрішні органи жваво билися та видавали гарячий рибний запах.

Гаолян набуває не лише червоного, а й зеленого кольору:断高粱茎整齐倾斜的马蹄状茬口里, 渗出粘稠墨绿的汁液, 好象高粱的血。/ З акуратно похилої підковоподібної стерні зламаного стебла гаоляну сочився густий темно-зелений сік, наче його кров.

У китайській мові асоціативне значення слова 藍 (синій) здебільшого позитивне. Це колір неба, тож у стародавніх китайських імператорських будівлях синій дах часто вказував на небесну силу (напр., тришарові сині дахи Зали молитви за добрий врожай у Храмі Неба). У китайській культурі синій колір може символізувати надію (宏伟蓝图 – грандіозний план) і спокій (蓝天白云 (досл. "синє небо та білі хмарки") – мирне середовище) (Fu Zhang, Dawa Pengcuo, 2020, p. 76). Водночас кольоронім 蓝色 (синій) у стародавньому Китаї асоціювався із привидами та демонами, так, наприклад, бог Куйсін (魁星), згідно з уявленнями, має синє обличчя (Ding, 2016, p. 52–53).

У проаналізованому романі кольоростичний епітет 蓝色 (синій) використано 35 разів, а власне морфему 藍 – 73. Наприклад: 海的灰蓝色牙齿 (сиво-сині зуби моря), 幽蓝色的惊惧 (блакитний жак), 钢蓝色的影子 (сталево-блакитна тінь), 蓝色火花 (сині іскри), 蓝色的烟雾 (синій дим), 瓦蓝色的眼睛 (очі кольору блакитної черепиці).

Мо Янь зберігає традиційне сприйняття синього кольору, у проаналізованому романі цей кольоронім часто асоціюється з небом і морем: 看到了吸引着他的蓝色与灰色交错横流的。/ Він побачив блакитне і сіре море, яке вабило його. Водночас синій колір постає символом очищення та умиротворення: 眼睛里流着青蓝色的泪珠。/ В її очах були сині сльози.

Дискусія і висновки

У ході аналізу кольористичних епітетів китайської мови було встановлено, що за структурним критерієм їх можна поділити на прості та складні. Простий кольористичний епітет формується з однієї кольористичної морфеми, складні епітети є щонайменше двоскладовими, можуть формуватись за допомогою морфем на позначення насиченості кольору й ін. Водночас кольористичні епітети китайської мови оформлюються рахівними словами та редуруються. У дослідженні особливу увагу присвячено кольористичним епітетам із морфемами 红 (червоний), 白 (білий), 黄 (жовтий), 黑 (чорний), 青 (зелений, синій), 绿 (зелений) і 蓝 (синій). Встановлено, що символіка кольорів у романі Мо Яня "Червоний гаолян: історія одного роду" подекуди відходить від традиційних китайських уявлень. Так, визначено, що червоний колір здебільшого символізує непереборність життєдайної сили, свободу та смерть. Епітети з морфемою 白 використовуються автором для опису зовнішності та фізичної інтимності, а кольоронім 黄色 комбінується з одоративними епітетами, приєднуючи сферу аромату до візуальної картини. Найчастотнішою епітетною структурою з морфемою 黑 є 黑土 (чорна земля), зелений колір

набуває в романі здебільшого негативного забарвлення, описуючи відразу до середовища, а кольоронім 藍 зберігає своє традиційне сприйняття й асоціюється в романі з небом і морем, свободою думки, волею до життя. Подальші дослідження вбачаємо в детальному аналізі структурно-семантичних особливостей одоративних епітетів у китайських прозових творах, які також відображають китайську мовну картину світу.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Волковинський, О. С. (2009). Поетика епітета: прологомени до теми. *Біблія і культура*, 11, 28–38.
- Дика, Л. Л. (2018). Колірний епітет як образний засіб мови художнього тексту. *Філологічний дискурс*, 7, 205–213.
- Дроздовський, Д. І. (2021). Репрезентація "галюцинаторного реалізму" в романах Мо Яня. *Китаєзнавчі дослідження*, 2, 124–135. <https://doi.org/10.51198/chinesest2021.02.102>
- Мацько, Л. І., Сидоренко, О. М., & Мацько, О. М. (2003). *Стилістика української мови*. Вища школа.
- Онопrienko, T. M. (2001). Епітет як первісний троп і системоутворюючий центр тропіки. *Вісник Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 8, 27–130.
- Пискач, О. Д. (2012). Структурно-семантичні та стилістичні особливості епітетів у поезії Петра Скуня (на матеріалі збірки "Один"). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 28, 188–190.
- Селіванова, О. О. (2006). *Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія*. Довкілля-К.
- Сньозик, Г. І. (2023). Виразальні засоби художньої мови Федора Погущняка. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*, 2(50), 408–415.
- Хижа, І. П. (2022). Лексико-стилістичні особливості літературних текстів Мо Яня (на основі оповідань "Геній" та "Відпустити на волю"). *Китаєзнавчі дослідження*, 3, 51–61. <https://doi.org/10.51198/chinesest2022.03.051>
- Шутова, Л. І. (2003). *Епітет в українській поезії 20–30-х років ХХ століття (структурно-семантичний і функціональний аспекти)* [Дис. канд. філол. наук]. Інститут української мови АН України. <https://uacademic.info/ua/document/0403U001482>
- Ding, Rongrong. (2016). *Mo Yan's style in using color expressions and Goldblatt's translation strategies – a parallel corpus-based study* [Doctoral dissertation]. The Education University of Hong Kong. <https://www.lib.eduhk.hk/pure-data/pub/202000114.pdf>
- Fu, Zhang, & Dawa, Pengcuo. (2020). Comparison of inner meanings of color terms between Chinese and English from the perspective of sociolinguistics. *Advances in social science, education and humanities research*, 507, 73–79. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.201215.307>
- Rasulova, Sh. A. (2024). Color Lexicon and Its Cultural Implications. *The Peerian Journal*, 33, 86–89. <https://peerianjournal.com/index.php/tpj/article/view/924>
- Li, Xuezh. (2014). Color Words between English and Chinese. In D. Howard, (Ed.), *International Conference on Education, Language, Art and Intercultural Communication* (pp. 707–710). International Science and Culture Center for Academic Contacts. Zhengzhou, Henan, China. Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/icelaic-14.2014.186>
- 刘皓明, 张积家, 刘丽虹. (2005). 颜色词与颜色认知的关系. *心理科学进展*, 13(1), 10–16.
- 方刚. (2020). 语言学视角下莫言文学作品的色彩词语研究. *湖北开放职业学院学报*, 33(15), 184–185.
- 林依晴. (2023). 基于文化结构四层次的颜色词文化内涵分析. *国学*, 11(3), 239–245.
- 莫言. (2004). 红高粱家族. 当代世界出版社.
- 许范莉茹, 卜朝晖. (2023). 中日颜色词词义与文化意义比较研究——以红、黑、白、青、黄为例. *现代语言学*, 11(4), 1357–1365.

References

- Ding, Rongrong. (2016). *Mo Yan's style in using color expressions and Goldblatt's translation strategies – a parallel corpus-based study* [Doctoral dissertation]. The Education University of Hong Kong. <https://www.lib.eduhk.hk/pure-data/pub/202000114.pdf>
- Drozdzovskyy, D. I. (2021). Representation of "hallucinatory realism" in Mo Yan's novels. *Sinological studies*, 2, 124–135 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.51198/chinesest2021.02.102>
- Dyka, L. L. (2018). Color epithet as a figurative means of language in a literary text. *Philological discourse*, 7, 205–213 [in Ukrainian].
- Fang Gang. (2020). A study of color words in Mo Yan's literary works from a linguistic perspective. *Journal of Hubei Open Vocational College*, 33(15), 184–185 [in Chinese].
- Fu Zhang, & Dawa Pengcuo. (2020). Comparison of inner meanings of color terms between Chinese and English from the perspective of

sociolinguistics. *Advances in social science, education and humanities research*, 507, 73–79. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.201215.307>

Khyzha, I. P. (2022). Lexical and stylistic features of Mo Yan's literary texts (based on the stories "Genius" and "Release to Freedom"). *Sinology Studies*, 3, 51–61 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.51198/chinesest2022.03.051>

Li, Xuezhai. (2014). Color Words between English and Chinese. In D. Horward, (Ed.), *International Conference on Education, Language, Art and Intercultural Communication* (pp. 707–710). International Science and Culture Center for Academic Contacts. Zhengzhou, Henan, China. Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/icelaic-14.2014.186>

Lin, Yiqing. (2023). Analysis of the cultural connotation of color words based on the four levels of cultural structure. *Chinese Studies*, 11(3), 239–245 [in Chinese].

Liu Haoming, Zhang Jijia, & Liu Lihong. (2005). The relationship between color words and color cognition. *Advances in Psychological Science*, 13(1), 10–16 [in Chinese].

Mats'ko, L. I., Sydorenko, O. M., & Mats'ko, O. M. (2003). *Stylistics of the Ukrainian language*. Higher school [in Ukrainian].

Mo Yan. (2004). *Red Sorghum*. Contemporary World Publishing House [in Chinese].

Onopriyenko, T. M. (2001). Epithet as a primitive trope and a system-forming center of the tropism. *Bulletin of the Zhytomyr Ivan Franko State University*, 8, 27–130 [in Ukrainian].

Pyskach, O. D. (2012) Structural-semantic and stylistic features of epithets in the poetry of Petro Skunets (based on the collection "Odyn"). *Scientific*

Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology. Social Communications, 28, 188–190 [in Ukrainian].

Rasulova, Sh. A. (2024). Color Lexicon and Its Cultural Implications. *The Peerian Journal*, 33, 86–89. <https://peerianjournal.com/index.php/tj/article/view/924>

Selivanova, O. O. (2006). *Modern Linguistics: Terminological Encyclopedia*. Dovkillya-K [in Ukrainian].

Shutova, L. I. (2003). Epithet in Ukrainian poetry of the 20s and 30s of the 20th century (structural-semantic and functional aspects) [Doctoral dissertation]. Institute of the Ukrainian Language, Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian]. <https://uacademic.info/ua/document/0403U001482>

Sniozyk, H. I. (2023). Expressive Means of Artistic Language by Fedor Potushnyak. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology*, 2(50), 408–415 [in Ukrainian].

Volkovyn'skyi, O. S. (2009). The poetics of the epithet: prologues to the topic. *The Bible and Culture: A Collection of Scholarly Articles*, 11, 28–38 [in Ukrainian].

Xu, Fanliru, & Bu, Zhaohui. (2023). A comparative study of the meaning and cultural significance of Chinese and Japanese color words: taking red, black, white, blue and yellow as examples. *Modern Linguistics*, 11(4), 1357–1365 [in Chinese].

Отримано редакцією журналу / Received: 03.07.25

Прорецензовано / Revised: 21.07.25

Схвалено до друку / Accepted: 29.10.25

Olha NESTERENKO, PhD (Philol.) Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0003-2294-1664

e-mail: olha.nesterenko@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF COLORED EPITHS IN MODERN CHINESE PROSE (BASED ON THE MATERIAL OF THE MO YAN'S NOVEL "RED SORGHUM: A NOVEL OF CHINA")

Background. The understanding of language and literature contributes to effective intercultural communication. As is known, the epithet, as an implicit stylistic device, has a metaphorical and metonymic nature and possesses emotional-expressive potential. At the same time, color epithets encapsulate the features of the linguistic worldview. Since Mo Yan's novel "Red sorghum: a novel of China" is characterized by naturalistic details with expressive sound, color, and taste elements, it can serve as material for outlining the structural, semantic, and stylistic features of color epithets in the Chinese language.

Methods. This study involved the application of a number of methods: theoretical analysis to process the scientific literature on the topic of the work, a complete sampling method to identify units (color epithets) for analysis, a descriptive method to interpret the symbolism of color terms in the Chinese language and culture, and a comparative method to find common and distinct features in the meanings of color epithets.

Results. In the process of analyzing coloristic epithets in the Chinese language, it was found that based on structural-morphological characteristics, they can be classified into simple and complex. A simple coloristic epithet consists of a single-color morpheme, while complex epithets have at least two parts and can be formed using morphemes that indicate color saturation and other characteristics. Additionally, coloristic epithets in the Chinese language are accompanied by counting words and are characterized by the phenomenon of reduplication. The study pays special attention to epithets with the morphemes 红 (red), 白 (white), 黄 (yellow), 黑 (black), 青 (green, blue), 绿 (green), and 蓝 (blue). It was established that the symbolism of colors in Mo Yan's novel "Red sorghum: a novel of China" sometimes deviates from traditional Chinese notions. For example, the red color is mostly associated with overwhelming life force, freedom, and death. Epithets with the morpheme 白 are used to describe appearance and physical closeness, while the color term 黄色 is combined with odoriferous epithets, adding an aromatic component to visual perception. The most common structure with the morpheme 黑 is 黑土 (black soil), while the green color in the novel has a predominantly negative connotation, expressing aversion to the environment. The color term 蓝 retains its traditional perception, associating with the sky and sea, freedom of thought, and the will to live.

Conclusions. In conclusion, it is posited that color epithets are stylistically marked elements of the Chinese language, which not only serve the function of implicit visualization of the text's content but also create new symbolic structures.

Keywords: epithet, color, symbol, morpheme, stylistics, Chinese language, Chinese Literature, Mo Yan.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.